УДК 811.111.34

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-45>**Оксана ТЕРНОВА,***orcid.org/0000-0002-6210-4054**старший викладач кафедри сучасних європейських мов
Київського національного торговельно-економічного університету
(Київ, Україна) oksana_ternova@ukr.net***Наталія КОРОТКА,***orcid.org/0000-0003-1994-2658**доцент кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням та гуманітарних дисциплін
Державного університету інфраструктури та технологій
(Київ, Україна) natali.korotka@gmail.com*

РОЛЬ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ-ЮРИСТА

Статтю присвячено дослідженню ролі іноземної мови у процесі формування майбутнього фахівця-юриста й особливостей формування іношомовної компетентності майбутніх юристів. Так, було з'ясовано значення поняття «лексична компетенція», визначено роль іношомовної компетентності у професійній діяльності юриста, виокремлено основні складові вивчення мови юридичного спрямування. «Компетентність» – сукупність знань, умінь і/або навичок, певних якостей особистості й обізнаність у рамках тієї чи іншої теми (предмета, процесу, сфери діяльності тощо), які у своїй єдності допомагають вирішувати практичні завдання, забезпечуючи діяльність людини. Аналіз також показав, що лексична компетентність у мовознавчих дослідженнях розуміється як рівень володіння основними вміннями та навичками всіх видів мовленнєвої діяльності в життєво важливих для спілкування сферах і жанрах. Лексична компетентність суб'єкта становить комплексне явище, яке визначає мовленнєву поведінку і засноване на комплексі здатностей: «чути» інтенції співрозмовника; усвідомлювати доцільність мовних конструкцій; вміти програмувати конструктивну стратегію комунікації; управляти комунікацією у рамках дискусії.

У процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування майбутнім юристам необхідно враховувати такі складові текстів юридичного дискурсу: переважання стилістично нейтральних і книжкових слів; відсутність «зниженої» лексики, елементів просторіччя і жаргону, а також емоційних слів і зворотів; широке вживання професійної термінології; поширеність юридичних кліше; використання антонімів, оскільки закони відображають полярні інтереси – права й обов'язки громадян; вживання латинізмів; використання дієслів і зворотів із пасивним значенням; суворий і чіткий порядок слів у реченні; офіційність, документальність.

Було зазначено, що формування у майбутніх фахівців-юристів іношомовної компетентності є надзвичайно важливим компонентом навчання юристів. Так, фахівці, котрі мають певні професійні навички, завжди будуть лідерами у виборі кандидата на певну посаду. Формування навичок усного та писемного мовлення зумовлено необхідністю набуття лексичної компетентності для ведення бесіди за фахом, набуття навичок ведення переговорів, здійснення ділового листування, анутовання та реферування професійного іношомовного тексту.

Ключові слова: іноземна мова, мова за професійним спрямуванням, фахівець-юрист, юридична мова.

Oksana TERNOVA,*orcid.org/0000-0002-6210-4054**Senior Lecturer at the Modern European Languages Department
Kyiv National University of Trade and Economics
(Kyiv, Ukraine) oksana_ternova@ukr.net***Nataliia KOROTKA,***orcid.org/0000-0003-1994-2658**Associate Professor at Department of Foreign Languages for Specific Purpose
and Humanitarian Subjects
State University of Infrastructure and Technologies
(Kyiv, Ukraine) natali.korotka@gmail.com*

ROLE OF A FOREIGN LANGUAGE IN THE PROCESS OF STUDYING A FUTURE LEGAL SPECIALIST

The article deals with the study of the role of a foreign language in the process of studying a future legal specialist and the peculiarities of forming the foreign language competence of future lawyers. Thus, the meaning of the concept of "lexical competence" was clarified, the role of foreign language competence in the professional activity of a lawyer was determined, and the main difficulties of learning a legal language were identified. It was noted that the concept of "competence" is understood as a set of knowledge, skills, certain personality qualities and awareness within a particular topic (subject, process, field of activity, etc.), which helps to solve practical problems, ensuring human activity. The analysis also showed that lexical competence is understood as the level of proficiency in basic skills and abilities of all types of speech activity in vital areas and genres for communication. Lexical competence of the subject is a complex phenomenon that determines speech behavior and is based on a set of abilities: to "hear" the intentions of the interlocutor; to be aware of the expediency of speech constructions; to be able to form a constructive communication strategy; to manage communication within the framework of a discussion.

It was noted that the formation of foreign language competence of the future legal professionals is an extremely important component of legal studying. So, specialists who have certain professional skills will always be a leader when choosing a candidate for a certain position. The formation of oral and written speech skills is due to the need to acquire lexical competence for conducting a conversation in the specialty, acquiring negotiation skills, conducting business correspondence, annotating and reviewing a professional foreign-language text.

In the process of learning a professional foreign language, future lawyers have to take into account the following difficulties of texts of legal discourse: the predominance of stylistically neutral and bookish words; the absence of low vocabulary, elements of colloquial speech and jargon, as well as emotional words and expressions; the widespread use of professional terminology; the prevalence of legal clichés; the use of antonyms, which denote the rights and obligations of citizens; the use of latinisms; the use of verbs and expressions in passive voice; rule-bound word order in a sentence; formality and documentation.

Key words: foreign language, professional language, legal specialist, legal language.

Постановка проблеми. Нині у суспільстві існує потреба у кваліфікованих фахівцях, здатних вступати в іншомовне спілкування. За таких умов процес навчання повинен бути спрямований на пошук нових, інтерактивних прийомів, які стимулюють учнів до породження грамотного усного та писемного висловлювання. Незважаючи на розробленість цієї теми, залишається ряд спірних і невирішених питань особливостей формування іншомовної компетентності майбутніх юристів.

Аналіз досліджень. Дослідження ролі іноземної мови у професійній діяльності здійснювалося у роботах Т. П. Бессараб, І. О. Зимньої, М. К. Кочекова, С. Р. Дортман та ін.

Мета роботи – визначити роль іноземної мови у професійній діяльності майбутнього фахівця-юриста й особливості вивчення у сфері юриспруденції.

Виклад основного матеріалу. Сучасна державна політика у сфері освіти спрямована на поліпшення якості освоєння програм, розроблених у рамках опанування іноземної мови за професійним спрямуванням. Така обставина означає, що вимоги, які висуваються до рівня володіння іноземною мовою сьогодишніми студентами, стали значно вищими та жорсткішими. Це пов'язано зі зростанням ролі іншомовного спілкування, у суспільстві виникає потреба у спеціалістах, котрі дійсно володіють іноземною мовою, мають високий рівень усної та писемної грамотності.

Сьогодні професія юриста дуже популярна, але ще більш популярним є фахівець, який володіє іноземною мовою у сфері своєї професійної діяльності. Так, фахівці-юристи, що володіють іноземною мовою, безумовно, зможуть отримати високі посади у міжнародних компаніях і, як наслідок, отримувати більш високу заробітну плату порівняно з тими фахівцями, які навіть за високого професіоналізму не мають іншомовної компетентності. Розглянемо, що включає в себе поняття іншомовної компетентності.

Поняття «компетенція» походить від латинського слова *competere* – «підходити, відповідати». У загальному сенсі воно означає відповідність пропонованим вимогам, встановленим критеріям і стандартам у певних сферах діяльності й у вирішенні певного типу завдань, володіння необхідними активними знаннями, здатність впевнено домагатися результатів і володіти ситуацією (Мільруд, 2004: 20–26). Вперше поняття «компетенція» з'явилося у 60-ті рр. у Сполучених Штатах Америки, де використовувалося в рамках діяльній освіти, метою якої була підготовка професіоналів, конкурентоспроможних на ринку праці. Спочатку значення поняття зводилося до автоматизації отриманих практичних навичок у рамках біхевіористського підходу, що було недостатнім для розвитку творчих та індивідуальних здібностей учнів. У зв'язку з цим було запропоновано розрізняти два поняття: компетентність і

компетенцію (competence and competencies). Компетентність стала розглядатися як особистісна категорія, а компетенції перетворилися на одиниці навчальної програми та склали «автономію» компетентності (Алмахова, 2003: 25). Під компетенцією розуміють:

- сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), котрі належать до певного кола предметів і процесів та необхідні для якісної продуктивної діяльності щодо них (Хуторський, 2005);
- коло питань, у яких та чи інша особистість добре обізнана, коло повноважень, прав тієї чи іншої особистості (Шадриков, 2017: 15);
- внутрішні, потенційні, приховані психологічні новоутворення (знання, уявлення, програми дій, систем цінностей і відносин), що потім виявляються в компетентностях людини (Зимня, 2004: 21);
- знання та вміння у певній сфері людської діяльності (Алмазова, 2003: 10);
- готовність суб'єкта ефективно організувати внутрішні та зовнішні ресурси для постановки і досягнення мети (Селевко, 1998: 40);
- знання у дії (Асмолов, 2010: 89).

Виходячи з вище наведених визначень і аналізу педагогічних досліджень, можна схарактеризувати поняття «компетентність» як сукупність знань, умінь і/або навичок, певних якостей особистості й обізнаність у рамках тієї чи іншої теми (предмета, процесу, сфери діяльності, тощо), які у своїй єдності допомагають вирішувати практичні завдання, забезпечуючи діяльність людини.

Лексична компетентність пов'язана зі сприйнятливістю сутності мовних одиниць всіх рівнів мови (фонетичного, лексичного, словотворчого, морфологічного, синтаксичного), з розумінням лексичного та граматичного значення, з осмисленням теорії мови, передбачає обізнаність у системі мови та семантики мовних одиниць всіх рівнів, характеризується як здатність розуміти та продукувати необмежену кількість правильних у мовному відношенні речень за допомогою засвоєних мовних знаків і правил їх з'єднання.

Лексична компетентність у мовознавчих дослідженнях розуміється як рівень володіння основними вміннями та навичками всіх видів мовленнєвої діяльності у життєво важливих для спілкування сферах і жанрах (Нефедова, 2003: 32). Лінгвісти розглядають лексичну компетентність як уміння створювати та розуміти різні типи дискурсу, і тому називають лексичну компетентність дискурсивною. Наведені визначення однозначно вказують на базову властивість лексичної компе-

тентності – суб'єктно-особистісну природу, що, по суті, підтверджує обґрунтованість виділеного у структурі компетентності особистісного компонента (Манаєнкова, 2013: 157).

Лексична компетентність формується на основі актуалізації мовної здатності особистості за певних соціальних умов: очевидною є контекстна, соціумна природа лексичної компетентності, яка акцентувалася всіма дослідниками в рамках широкого семантичного поля категорії «компетентність».

Наявність змістовного компонента у структурі лексичної компетентності не викликає сумнівів. Так, Л. І. Кириліна характеризує лексичну компетентність як комплекс знань, умінь, навичок, необхідних для породження власних програм мовної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, який включає в себе:

- знання основних понять лінгвістики мови – стилів, типів мови, будови опису, міркування, розповіді, способи зв'язку слів і речень у тексті;
- вміння та навички аналізу тексту;
- комунікативні вміння – вміння та навички мовного спілкування стосовно різних сфер і ситуацій спілкування з урахуванням адресата і стилю (Кириліна, 2005: 83).

Представлений вище аналіз визначень лексичної компетентності показує, що поняття «лексична компетентність» наповнене різним змістом. Очевидно, що воно включає в себе характеристики, деякі з яких можуть бути віднесені або до лексичної компетентності, або до комунікативної компетентності, тоді як досліджувана нами компетентність становить особливу характеристику мовної особистості.

На думку М. П. Манаєнкової (Манаєнкова, 2013: 158), під лексичною компетентністю слідом за Н. Н. Романовою й О. В. Філіповою слід розуміти «вільне практичне володіння мовою, вміння говорити правильно, динамічно, як у діалозі, так і у вигляді монологу, добре розуміти мову на слух і під час читання, включаючи вміння розмовляти та розуміти мову в будь-якому функціональному стилі». Лексична компетентність зумовлюється мовною компетентністю, широкою мовною практикою спілкування, великим обсягом читання літератури різних жанрів і породжує комунікативну компетентність (Манаєнкова, 2013: 158).

Лексична компетентність суб'єкта – комплексне явище, що визначає мовленнєву поведінку і засноване на комплексі здатностей:

- а) «чути» інтенції співрозмовника;
- б) усвідомлювати доцільність мовних конструкцій;

в) вміти програмувати конструктивну стратегію комунікації;

г) управляти комунікацією в рамках дискусії (не полеміки).

Лексична компетентність є унікальним явищем, оскільки може бути віднесена до кількох груп (типів) компетентностей. Опис феноменальної природи лексичної компетентності буде неповним без визначення її функцій. Слідом за А. Н. Ксенофонтовою М. П. Манаєнкова виділяє такі функції лексичної компетентності:

- пізнавальну (відображення);
- інформативну (повідомлення, вираження);
- комунікативну (вплив);
- стимулюючу (мотиваційну) (Манаєнкова, 2013: 159).

Пізнавальна функція лексичної компетентності тісно пов'язана з роллю мови у здійсненні вищих психічних функцій людини, особливо з мисленням, оскільки мова – це знаряддя мислення, з одного боку, і продукт розумової діяльності, з іншого.

Інформативна функція лексичної компетентності пов'язана з передачею і присвоєнням інформації (отриманням знань, оволодінням вміннями та навичками) в освітньому процесі та створенням сприятливого середовища для успішності педагогічного процесу. Інформаційна функція лексичної діяльності передбачає ще й інформаційну функцію лексичної компетентності, яка полягає в тому, що отримана учнями інформація має набувати особистісного змісту. Цінність інформації зростає залежно від її затребуваності в конкретних життєвих ситуаціях і обставинах. Таким чином, інформаційна функція лексичної компетентності полягає не тільки в умінні учнів отримувати інформацію, але і, найголовніше, в контексті компетентного підходу застосовувати у своїй діяльності отриману інформацію.

Комунікативна функція лексичної компетентності полягає в умінні адекватно до сформованої ситуації вибрати мовні засоби. Насамперед це різноманітність арсеналу мовних умінь і адекватність їх вибору щодо ситуації, що склалася.

Стимулююча (мотиваційна) функція лексичної компетентності зумовлена ціннісно орієнтованим ставленням до професії та проявляється в мовній поведінці. Спрямованість мовної поведінки залежить від рівня сформованості мовленнєвої компетентності. Отже, сутність професійно-орієнтованого вивчення іноземної мови майбутніми юристами полягає в необхідності формування у студентів лексичної компетентності.

Сенс професійно-орієнтованого навчання іноземної мови полягає в його взаємозв'язку зі спеціальними дисциплінами для набуття додаткових професійних знань і, як результат, формування у студентів іншомовної компетентності у конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійної діяльності (Кочесокова, Дортман, 2019: 571).

Величезне значення має знання професійної термінології у галузі права як українською, так і англійською мовами. Ці знання будуть корисні для роботи з юридичною або фінансовою документацією. Іншомовна компетентність необхідна юристу для ведення перемовин із зарубіжними партнерами, для демонстрації презентацій перед зарубіжною аудиторією, для обміну досвідом і професійно-орієнтованим спілкуванням із зарубіжними колегами.

Ураховуючи вищезазначене, іноземну мову необхідно розглядати як компонент професійної підготовки юристів із початку її вивчення у виші. На першому етапі програма вивчення повинна мати чітко виражену професійну спрямованість і не містити вузькоспеціальних термінів. Зміст навчального матеріалу на старших курсах, навпаки, повинен мати вузькогалузеву спрямованість (Протасова та ін., 2015: 245).

Процес реалізації вимоги професійної спрямованості у закладах вищої освіти юридичного профілю структурується на два етапи. На першому етапі професійна спрямованість процесу навчання пов'язана з необхідністю вивчення лінгвокраїнознавчого матеріалу відповідно до специфіки юридичної освіти. На другому етапі студенти освоюють базові знання, які стосуються специфіки системи англо-американського права.

У ході формування іншомовної компетентності майбутніх юристів необхідно мати на увазі, що сучасному фахівцеві необхідно мати рівень, який дозволив би йому спілкуватися з фахівцями з інших країн. Для цього він повинен знати основи граматики та володіти значним обсягом лексики юридичної спрямованості. Якщо майбутній юрист володітиме граматичним мінімумом, який охоплює основні правила морфології та синтаксису і дозволяє правильно розуміти іншомовний текст, але не володіє професійною лексикою, він не почуватиметься вільно у розмові з іншими фахівцями-юристами та може розгубитися під час обговорення будь-якої професійної ситуації. Тому важлива роль в іншомовній підготовці студентів-юристів надається засвоєнню професійної лексики (Протасова та ін., 2015: 246).

У процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування майбутнім юристам необхідно враховувати такі складнощі текстів юридичного дискурсу:

- переважання стилістично нейтральних і книжкових слів; відсутність «зниженої» лексики, елементів просторіччя і жаргону, а також емоційних слів і зворотів (виуків, слів зі зменшувальними і збільшувальними суфіксами, риторичних питань і т. п.);

- широке вживання професійної термінології (у нашому випадку – юридичної: *measure, application, capacity, claim*);

- часте використання віддієслівних іменників (*injunction, arbitration, bankruptcy petition, cancellation, limitation, omission*);

- поширеність юридичних кліше, які за правилами ділового стилю зазвичай не замінюються відповідними дієсловами (*to abandon an action, assessment of damage, to break an agreement, to break the law, to draw up a contract, in case of controversy*);

- використання антонімів, оскільки закони відображають полярні інтереси – права й обов'язки громадян (*plaintiff-defendant, sane-insane, action-inaction*);

- вживання латинізмів (*de jure, de facto, archive*) (Алімов, 2015: 117);

- використання дієслів і зворотів із пасивним значенням (*the defendant's guilt is confirmed by the following circumstances*);

- суворий і чіткий порядок слів у реченні:

- а) підмет найчастіше стоїть на початку речення та зазвичай передуює присудкові (*the Contracting Parties agree and hereby establish the Organization*);

- б) доповнення стоять після керуючого ними слова (*Have resolved to combine our efforts to accomplish these aim*);

- в) обставинні слова (прислівники) стоять за можливості ближче до слова, якого вони стосуються за змістом (*In consequence whereof they do hereby create the Organization*);

- г) ввідні слова та звороти зазвичай знаходяться на початку речення;

- кількісне переважання складних речень над простими;

- широке вживання дієприкметникових і дієприслівникових оборотів, що надають мові лаконізму та динамічності (Алімов, 2015: 118) (*Have accordingly concluded this Convention; Have agreed as follows...; Have agreed to establish...; Have agreed to the present Charter; Hereby agree...; Have agreed upon the following...*).

Перераховані мовні особливості у сукупності утворюють своєрідну стилістичну систему, функціонування якої регулюється певними правилами. Недостатньо послідовне виконання цих правил або ж, наприклад, застосування їх за межами офіційної сфери призводять до стилістичних помилок, а часом і до невиправданого ускладнення текстів. Стилістичними помилками (або недоліками) є випадки порушення єдності стилю, де неприпустимою є невідповідність вжитих форм слів, конструкцій обраної стилістичної манери висловлювання завданням цієї сфери комунікації, невраховування особливостей форм і типів мови, жанру (Алімов, 2015: 119).

Однією з головних особливостей зовнішнього мовного вираження думки законодавця є офіційність, документальність. Ця особливість властива всім текстам офіційно-ділового стилю, проте у правовому документі мовна форма є нормативною і формально закріпленою. Правовий текст «не описує події, факти, наукові поняття, почуття і переживання людей, не характеризує ставлення до певних осіб, явищ дійсності. Він не доводить, не пояснює, не переконує, а владою наказує суб'єктам права певну поведінку, формулює вимоги, загальнообов'язкові приписи» (Алімов, 2015: 119).

Графічні способи оформлення текстів правових актів, які сприяють підвищенню їхньої інформативності, допомагають вирішенню проблем автоматизованої обробки правової інформації за сучасних умов. У перспективі мова законодавства повинна бути орієнтована на комп'ютерну технологію, хоча ніхто не заперечує, що основний творець закону – людина. Тексти чинних правових актів повинні бути лінгвістичним зразком мови та стилю. Остаточного опрацьований і прийнятий правовий акт не повинен викликати до себе критичного ставлення з мовного погляду. Недоліки мови законодавства ще значні, оскільки немає належної поваги до оформлення правових приписів у процесі право-підготовчої діяльності.

Висновки. Отже, у підсумку зазначимо, що формування у майбутніх фахівців-юристів іншомовної компетентності є надзвичайно важливим компонентом навчання юристів. Так, фахівці, які мають певні професійні навички, завжди будуть лідерами у виборі кандидата на певну посаду. Формування навичок усного та писемного мовлення зумовлене необхідністю набуття лексичної компетентності для ведення бесіди за фахом, набуття навичок ведення переговорів, здійснення ділового листування, анотування та реферування професійного іншомовного тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алимов В. В. Юридический перевод: Практический курс. Английский язык : учебное пособие. Москва : ЛЕНАНД, 2015. 160 с.
2. Алмазова Н. И. Когнитивные аспекты формирования межкультурной компетентности при обучении иностранному языку в неязыковом вузе : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02. Сакт-Петербург, 2003. 47 с.
3. Бессараб Т. П. Иностранный язык как способ профессиональной подготовки студентов-юристов. *Актуальные вопросы современной педагогики* : материалы VII Междунар. науч. конф. Самара : ООО «Издательство АСТАРД», 2015. С. 136–138.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Москва : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 42 с.
5. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm> (дата обращения: 03.02.2021).
6. Как проектировать универсальные учебные действия в начальной школе. От действия к мысли : пособие для учителя / А. Г. Асмолов, и др. Москва : Просвещение, 2010. 152 с.
7. Кирилина Л. И. Современные технологии обучения русскому языку как средство повышения качества образования в условиях модернизации и профессиональная компетентность учителя. *Современные наукоемкие технологии*. 2005. № 6. С. 82–88.
8. Кочесокова М. К., Дортман С. Р. Роль иностранного языка в профессиональной деятельности юристов. *Форум молодых ученых*. 2019. № 4 (32). С. 571–575.
9. Лурия А. Р. Письмо и речь: Нейролингвистические исследования. Москва : Академия, 2002. 352 с.
10. Манаенкова М. П. Речевая компетентность выпускника вуза – основа его успешной социализации. *Социально-экономические явления и процессы*. 2013. № 9. С. 156–158.
11. Мильруд Р. П. Компетентность в изучении языка. *Иностранный язык в школе*. 2004. № 7. С. 20–26.
12. Нефедова Л. А. Развитие ключевых компетенций в проектном обучении. *Школьные технологии*. 2006. № 4. С. 30–43.
13. Протасова Н. А., Ессина И. Ю., Ефимова И. И., Семенова Э. В. Иностранный язык как компонент профессиональной подготовки специалиста-юриста. *Вестник Саратовской государственной юридической академии*. 2015. № 5 (106). С. 243–248.
14. Рекош К. Х. Языковая политика в Европе – Вавилоне XXI века. URL: www.vestnik.mgimo.ru/sites/default/files/pdf/026_filologiya_02_rekoshkh.pdf (дата обращения: 03.02.2021).
15. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии. Москва : Народное образование, 1998. 225 с.
16. Хурской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm> (дата обращения: 03.02.2021).
17. Шадриков В. Д. Личностные качества педагога как составляющие профессиональной компетентности. *Вестник Ярославского государственного университета им. П. Г. Демидова*. 2006. № 1. С. 15–20.

REFERENCES

1. Alimov V. V. Yuridicheskiy perevod: Prakticheskiy kurs. Angliyskiy yazyik: ucheb. posobie [Legal translation: A practical course. English: textbook]. Moscow: LENAND, 2015. 160 p. [in Russian].
2. Almazova N. I. Kognitivnyye aspekty formirovaniya mezhkulturnoy kompetentnosti pri obuchenii inostrannomu yazyiku v neyazykovom vuze: avtoref. dis. ... d-ra ped. nauk : 13.00.02. [Cognitive aspects of the formation of intercultural competence in teaching a foreign language in a non-linguistic university: abstract of the dissertation of the candidate of the scientific degree of Doctor of pedagogical sciences: 13.00.02]. Sankt-Peterburg, 2003. 47 p. [in Russian].
3. Bessarab T. P. Inostrannyiy yazyik kak sposob professionalnoy podgotovki studentov-yuristov. Aktualnyye voprosy sovremennoy pedagogiki : materialy VII Mezhdunar. nauch. konf. [Foreign language as a way of professional training of law students. Actual issues of modern pedagogy: materials of the VII International Scientific Conference]. Samara: LLC "ASGARD Publishing House", 2015. 2 pp. 136–138 [in Russian].
4. Zimnyaya I. A. Klyuchevyye kompetentnosti kak rezultativno-tselevaya osnova kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii. Moscow: Issledovatel'skiy tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 2004. 42 p. [in Russian].
5. Zimnyaya I. A. Klyuchevyye kompetentsii – novaya paradigma rezultata sovremennogo obrazovaniya [Key competencies – a new paradigm of the result of modern education]. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm> [in Russian]. (date of access: 03.02.2021).
6. Kak proektirovat universalnyye uchebnyye deystviya v nachalnoy shkole. Ot deystviya k myisli: posobie dlya uchitelya / A. G. Asmolov i dr. [How to design universal learning activities in elementary school. From action to thought: manual for teachers] Moscow: Prosveschenie, 2010. 152 p. [in Russian].
7. Kirilina L. I. Sovremennyye tehnologii obucheniya russkomu yazyiku kak sredstvo povysheniya kachestva obrazovaniya v usloviyah modernizatsii i professionalnaya kompetentnost uchitelya. [Modern technologies of teaching the Russian language as a means of improving the quality of education in the conditions of modernization and professional competence of the teacher]. Modern science-intensive technologies, 2005. 6. pp. 82–88 [in Russian].
8. Kochesokova M. K., Dortman S. R. Rol inostrannogo yazyika v professionalnoy deyatel'nosti yuristov. [The role of a foreign language in the professional activity of lawyers]. "Forum of Young Scientists", 2019. 4 (32). pp. 571–575 [in Russian].

9. Luriya A. R. Pismo i rech: Neyrolingvisticheskie issledovaniya [Writing and speech: Neuro-linguistic research]. Moscow: Akademiya, 2002. 352 p.
10. Manaenkova M. P. Rechevaya kompetentnost vyipusknika vuza – osnova ego uspezhnoy sotsializatsii. [Speech competence of a university graduate – the basis of his successful socialization]. Socio-economic phenomena and processes. 2013. 9. pp. 156–158 [in Russian].
11. Milrud R. P. Kompetentnost v izuchenii yazyika. [Competence in language learning]. Foreign language in school, 2004. 7. pp. 20–26 [in Russian].
12. Nefedova L. A. Razvitie klyuchevyih kompetentsiy v proektnom obuchenii. [Development of key competencies in project training]. School of technology, 2006. 4. pp. 30–43 [in Russian].
13. Protasova N. A., Essina I. Yu., Efimova I. I., Semenova E. V. Inostrannyiy yazyik kak komponent professionalnoy podgotovki spetsialista-yurista. [Foreign language as a component of professional training of a lawyer]. Bulletin of the Saratov State Law Academy, 2015. 5 (106). pp. 243–248 [in Russian].
14. Rekosh K. H. Yazyikovaya politika v Evrope – Vavilone XXI veka. [Language policy in Europe-Babylon of the XXI century]. URL: www.vestnik.mgimo.ru/sites/default/files/pdf/026_filologiya_02_rekoshkh.pdf. [in Russian]. (date of access: 03.02.2021).
15. Selevko G. K. Sovremennyye obrazovatelnyie tehnologii. [Modern educational technologies]. Moscow: National Education, 1998. 225 p. [in Russian].
16. Hutorskoy A. V. Tehnologiya proektirovaniya klyuchevyih i predmetnyih kompetentsiy. [Technology of designing key and subject competencies]. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm>. [in Russian]. (date of access: 03.02.2021).
17. Shadrikov V. D. Lichnostnyie kachestva pedagoga kak sostavlyayushchie professionalnoy kompetentnosti. [Personal qualities of a teacher as components of professional competence]. Bulletin of the Yaroslavl State University named after P.G. Demidov, 2006. 1. pp. 15–21 [in Russian].